

BÖLÜM 18

YAŞLIDA DUYU İŞLEVLERİ İLE İLGİLİ SORUNLARDA DESTEK BAKIM

Aslı KURTGÖZ¹

YAŞLILIK DÖNEMİNDE DERİ VE İLGİLİ YAPILARDA ORTAYA ÇIKAN DEĞİŞİKLİKLER VE SORUNLAR

Yaşlanmayla birlikte deride yapısal ve fonksiyonel birtakım değişiklikler meydana gelir. Derideki yaşlanma belirtileri iç ve dış kökenli nedenlere bağlı olarak ortaya çıkar. İç kökenli yaşlanma (doğal /kronolojik) kalıtsal, metabolik ve endokrin faktörlere bağlı olarak zamanın getirdiği hasarlanma ile oluşur. Doğal yaşlanma sürecine ek olarak cildin erken yaşlanmasına etki eden bazı dış faktörler vardır. Dış kökenli (fotoyaşlanma) yaşlanma; sigara/tütün kullanımı, makyaj, beslenme, güneş ışığına maruz kalma, diğer çevresel faktörler gibi nedenlerle deride oluşan değişiklikleri ifade eder. Yaşlanma sürecinde derinin tüm katmanlarında meydana gelen dejeneratif ve metabolik değişikliklere bağlı olarak yaşlı bireylerde birçok deri sorunu ortaya çıkar. Ayrıca yaşla birlikte ortaya çıkan deri sorunları; bireyin genel sağlık durumu, mevcut hastalıkları, beslenme durumu, sosyoekonomik durumu, iklim koşulları, tütün ve alkol kullanımı, deri rengi, cinsiyet, hijyen davranışları gibi birçok faktörle ilişkilidir.

Yaşlanma sürecinde derinin tüm tabakalarında (epidermis, dermis, subkutan) değişiklikler meydana gelir. Epidermal hücrelerin yenilenme hızı on yılda bir yaklaşık %10 oranında azalır. Bu durum ilerleyen yaşla birlikte deri hasarlanmalarında iyileşme süresinin uzamasına neden olur. Yaşın ilerlemesiyle birlikte dermis ve subkutan dokuda meydana gelen kayıp, deriyi inceltir. İncelen deri, soluk ve şeffaf bir görünümde olup daha fazla nemin dışarı çıkmasına, dolay-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi Sabuncuoğlu Şerefeddin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, asli.aydogan@amasya.edu.tr

masıyla dokunma ve basınç algılama yeteneğinde ortaya çıkan bozulma, basınç ülserleri başta olmak üzere deri hasarlanması ve yaralanma riskini artırır.

Yaşlı bireylerde dokunma, ağrı, ısı algılama ile ilişkili ortaya çıkan bu değişikliklere/sorunlara yönelik bakım uygulamaları ve öneriler Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Dokunma, ağrı ve ısı algılama ile ilişkili değişikliklere/sorunlara yönelik bakım uygulamaları ve öneriler

- Dokunma, ağrı, basınç, ısı duyusunda azalma yaralanma riskini artıracığından bu konuda gerekli kontroller yapılmalı ve koruyucu önlemler alınmalıdır.
- Yatağa bağımlı veya hareket sınırlılığı olan yaşlı bireylerde basınç ülserlerinin oluşumunu önlemek için gerekli kontroller ve koruyucu bakım uygulamaları yapılmalıdır.
- Deri, özellikle de ayaklar travma yönünden günlük değerlendirilmelidir.
- Ağrı hissi az olarak algılansa bile oluşan yaralanmanın ciddi olmadığını varsayılmaması, mutlaka bir sağlık kuruluşuna başvuru yapılması gerekliliği hakkında yaşlı birey ve yakınları uyarılmalıdır.
- Özellikle el ve ayaklarında nöropatiye bağlı ısı algısı bozulmuş olan yaşlı bireylere banyo yapmadan önce suyun sıcaklık kontrolünü termometre ile ölçmeleri önerilmelidir.
- Sıcak su yanıklarını önlemek için su ısıtıcı/kombi sıcaklığının 49°C'den düşük bir sıcaklıkta ayarlanması hususunda yaşlı birey ve yakınlarına bilgi verilmelidir.
- Yaşlı birey/yakınları mevsime uygun kıyafetler giyilmesi hakkında bilgilendirilmelidir.
- Yaşlı bireylere sırt masajı vb. yapılarak dokunsal uyarım sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Brennan-Cook, J., & Turner, R. L. (2019). Promoting skin care for older adults. *Home Healthcare Now*, 37(1), 10–16. Doi: 10.1097/NHH.0000000000000722.
2. Brodie, S.E., & Francis, J.H. (2017). Aging and disorders of the eye. In Howard M. Fillit, Kenneth Rockwood, John Young (Eds.), *Brocklehurst's Textbook of Geriatric Medicine and Gerontology* (8th ed., pp.799-806). Philadelphia: Elsevier.
3. Chan, W.O., & Gilhotra, J.S. (2019). Eye problems in the oldest old. In Nages Nagaratnam, Kujan Nagaratnam, Gary Cheuk (Eds.), *Advanced Age Geriatric Care A Comprehensive Guide* (1st ed., pp.160-161). Switzerland: Springer Nature.
4. Craven, R.F, Hirnle, C., Jensen, S. (2015). Duyusal algılama. (Nurcan Uysal, Emine Çakırcalı, Çev. Editörleri). *Hemşirelik Esasları İnsan Sağlığı ve Fonksiyonları* içinde (7. Baskıdan çeviri, s. 928; 1191-1193). Ankara: Palme Yayıncılık.
5. Çabuk, D.S. (2019). Yaşlılarda ağız ve diş sağlığı. Ersin Akpınar (Ed.), *Aile Hekimliğinde Güncel Yaklaşımlar* içinde. (s. 991-995). Ankara: Akademisyen Kitapevi.

6. Deo, M. S., Kerse, N., Vandal, A. C., & Jarrett, P. (2015). Dermatological disease in the older age group: a cross-sectional study in aged care facilities. *BMJ open*, 5(12), e009941. Doi: 10.1136/bmjopen-2015-009941.
7. Doğan, M. (2013). Yaşlılarda görme sorunları. Mustafa Altındış (Ed.), *Yaşlılarda Güncel Sağlık Sorunları ve Bakımı* içinde (1. Baskı, s.159-166). İstanbul: İstanbul Tıp Kitabevi.
8. Eckman, M., Foley, M.A., & Hendler C.B. (2011). Common disorders: A systematic approach. In Margaret Eckman, MaryAnn Foley, Collette Bishop Hendler (Eds.), *Lippincott's Nursing Guide to Expert Elder Care* (pp.265). Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
9. Fadiloğlu, Ç. (2013). Yaşlılıkta evde bakım. Çiçek Fadiloğlu, Gül Ertem, Fisun Şenuzun Aykar (Editörler), *Evde Sağlık ve Bakım* içinde (1. Baskı, s.162-164). Amasya: Göktuğ.
10. Kaçar, S.D., & Özüguz, P. (2013). Yaşlılarda deri sorunları ve deri bakımı. Mustafa Altındış (Ed.), *Yaşlılarda Güncel Sağlık Sorunları ve Bakımı* içinde (1. Baskı, s. 193-201). İstanbul: İstanbul Tıp Kitabevi.
11. Karadakovan, A. (2014). Yaşlıda fizyolojik değişiklikler ve bakım. Ayfer Karadakovan (Ed.), *Yaşlı Sağlığı ve Bakım* içinde (1. Baskı, s.293-298). Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi.
12. Karaduman, A. *Yaşlılarda sık karşılaşılan deri sorunları*. (01/07/2020 tarihinde <http://www.turkgeriatri.org/pdfler/YASLILARDAKIDERISORUNLARI.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
13. King, M.S., & Lipsky, M S. (2017). The geriatric patient. In Mitchell S, King, Martin S. Lipsky (Eds.), *Step- Up to Geriatrics* (1st ed., pp.10-11; 16-17). Philadelphia: Wolters Kluwer Health.
14. Kottner, J., & Surber, C. (2016). Skin care in nursing: A critical discussion of nursing practice and research. *International Journal of Nursing Studies*, 61, 20–28. Doi: 10.1016/j.ijnurstu.2016.05.002
15. Marsden J. (2017). Preserving vision and promoting visual health in older people. *Nursing older people*, 29(6), 22–26. Doi: 10.7748/nop.2017.e935.
16. Nagaratnam, N., Nagaratnam, K., & Cheuk, G. (2018). Common skin disorders in the elderly. In Nages Nagaratnam, Kujan Nagaratnam, Gary Cheuk (Eds.), *Geriatric Diseases Evaluation and Management* (1st ed., pp.783). Switzerland: Springer International Publishing.
17. Nagaratnam, N., Nagaratnam, K., Cheuk, G. (2018). Hearing loss and related problems in the elderly. In Nages Nagaratnam, Kujan Nagaratnam, Gary Cheuk (Eds.), *Geriatric Diseases Evaluation and Management* (1st ed., pp.733-738). Switzerland: Springer International Publishing.
18. Nagaratnam, N., Nagaratnam, K., Cheuk, G. (2018). Loss/low vision. In Nages Nagaratnam, Kujan Nagaratnam, Gary Cheuk (Eds.), *Geriatric Diseases Evaluation and Management* (1st ed., pp.755-767). Switzerland: Springer International Publishing.

19. Ramchandran, R.S., Hindman, H.B., & Sörensen, S. (2017). Vision impairment and its management in older adults. In K. Rao Poduri (Ed.), *Geriatric Rehabilitation From Bedside to Curbside* (1st ed., pp.295). Florida: CRC Press Taylor & Francis Group.
20. U. S. National Library of Medicine (2020). *Aging Changes in Skin*. (17/07/2020 tarihinde, <https://medlineplus.gov/ency/article/004014.htm> adresinden ulaşılmıştır).
21. U. S. National Library of Medicine (2020). *Aging changes in the senses*. (23/07/2020 tarihinde, <https://medlineplus.gov/ency/article/004013.htm> adresinden ulaşılmıştır).
22. Ulu, Ş., & Ayçiçek, A. (2013). Yaşlılarda KBB hastalıkları. Mustafa Altındış (Ed.), *Yaşlılarda Güncel Sağlık Sorunları ve Bakımı* içinde (1. Baskı, s. 175-177). İstanbul: İstanbul Tıp Kitapevi.
23. Vanzi, V., & Toma, E. (2018). Recognising and managing age-related dermatoporosis and skin tears. *Nursing Older People*, 30(3), 26–31. doi: 10.7748/nop.2018.e1022.
24. Watson, G.R. (2017). Low vision: Assessment and rehabilitation. In Jeffrey B. Halter, Joseph G. Ouslander, Stephanie Studenski, Kevin P. High, Sanjay Asthana, Christine Ritchie, Mark A. Supiano (Eds.), *Hazzard's Geriatric Medicine and Gerontology* (7th ed., pp.703-705). New York: McGraw-Hill Education Medical.
25. Yorulmaz, A. & Yalçın, B. (2016). Investigating the frequency of dermatological Diseases in the oldest old. *Turkish Journal of Geriatrics*, 19 (4):211-216.